

Plock ur Kaj Dahls arkivmaterial 1945-2003

Kaj Dahl var en handlingens man som hela tiden hade nya projekt på gång. En del lyckades, andra misslyckades. Det senare var han inte alltid själv orsak till; en mängd olyckliga sammanträffanden ville bara ha det så.

TEXT: HÅKAN EKLUND

Han var en självlärd fotograf som mycket ung fick fotfäste inom dagspressens tuffa värld. I ett skede i livet extraknäckte han också som mannekäng, senare med egen reklamfotostudio. Hans största intresse var skärgård och det genuina skärgårdsliv som han helst av allt fotograferade och skrev om.

Målet för hans livsverk var att dokumentera livet i skärgården längs hela finlandssvenska kusten. Ett mål som inte alltid hittade det förlagsstöd som skulle ha behövts. Han kom dock en god bit på vägen; hans livsgärning kommer att leva länge via hans böcker.

Följande korta noteringar ur hans innehållsrika liv är plockade ur hans efterlämnade pappers- och bildarkiv; illustrationerna har jag reprofotograferat ur hans arkivmaterial.

1945

Föddes 7 juli 1945 i Ekenäs.

1958

Aktiv med i scouterna; deltog i scoutläger på Hangöudd (Silversand).

1961

Utdimmitterad från Helsingfors handelsskola.

1962

I ett praktikintyg från Skogsforskningsanstalten intygar forstmästare Matti Leikola att skoleleven Kaj Dahl har praktiserat vid Lapplandsavdelningen 7-20.6.1962, där han bl.a. deltagit i skogsodlingsarbete vid skogsgränsen.

Kaj Dahl anställdes som springpojke på Hbl 1.9.1962, 17 år gammal. På en förstasidesbild i Nya Pressen 31.10.1962, står han vid redaktionens nya teleprinter som spottar ut nyhetstelegram; artikeln handlar om FNB som just den dan fyllde 75 år.

1964

Avtjänade värnplikten vid Nylands brigad under tiden 15.10.1964-12.5.1965. Skrev dagbok under hela tjänstgöringen.

1965

Utdrag ur militärdagboken: *"Onsdag 12.5. Civil! Steg upp kl. 05 och drog de civila kläderna på. Passet fick vi klockan två. Sen stack vi kl. 15.30. Jag ut till landet där jag sålde min bil. Var och tränade, ca 10 km."*

Efter avtjänad militärtjänstgöring fortsatte Kaj Dahl att arbeta i Pressfotos labb.

1970

Arbetade delvis som fotograf vid Pressfoto. Började med studier i olika konstnärliga ämnen, konsthistoria, komposition, fotokonst etc.

1972

Inledde fotodokumentationen av den västnyländska skärgården under sin fritid. Deltog i ett maratonlopp i Grekland, från Marathon till Aten, med kamera i hand. Han kom på 42:a plats med tiden 3.49,38 (Nya Pressen 7.11.1972).

Med som sportfotograf vid de olympiska spelen i München, jobbade bl.a. tillsammans med redaktören Benedict Zilliacus (Hbl 26.8.1972). Kaj Dahl var en av Hbls två fotografer på plats.

► Bilder från Kaj Dahls ungdomsår (reprofotograferade av Håkan Eklund, ur Marina Rosenius-Dahls bildarkiv). Till höger Olavi Ahlfors.

1962

Skärgård

1973

Intensifierade dokumentationen av den sista generationen äkta skärgårdsbor i Ekenäs landskommuns skärgårdsdel (sammanslogs med Ekenäs stad 1977). Extraknäckte som kostymmannekäng för Turo Oy.

1974

Pryder Helsingin Sanomats första sida 3.4, på reklambild med en "Turo-kostym" i sammet som säljs av Vestio Oy på Kajsaniemigatan i Helsingfors för 206 mk. ►

Kaj Dahl höll sin första fotoutställning "Än lever skärgården" på kulturdagarna i Ekenäs (10-19.5). I en intervju i Hbl 16.5 ("Nu blir det bok av skäribilderna") i samband med utställningen berättade Kaj att han och journalisten Calle Hård som arbetar på Expressen i Stockholm tillsammans skall göra en bok om människorna i Ekenäs skärgård. "Än lever skärgården" visades bland annat i Idensalmi 12-16.6 (Valtakunnallinen kamerataidetapahtuma), på Ålands konstmuseum i augusti (sågs av 940 personer) och på Fotomuseet i Helsingfors, 19.12.1974 - 12.1.1975 (sågs av 3 000 personer).

Påbörjade arbetet med att i ord och bild dokumentera Åbolands och Ålands skärgårdar under olika årstider. Fotograferade på Utö i oktober.

► Kaj Dahl i mode-/reklambranschen (reprofotograferade av Håkan Eklund, ur Marina Rosenius-Dahls bildarkiv).

1975

Tog tjänstledigt från Pressfoto. Hade i slutet av 1974 fått ett halvårs arbetsstipendium från Statens kamerakonstkommission (10 000 mk) för fotoprojektet med Åland och Åboland. Tog emot ett stipendium (6 000 mk) från Finska kulturfonden på Finlandiahuset 27.2, fick 2 000 mk vid Svenska kulturfonden utdelning i Vasa 9.4 samt 5 000 mk från Sverige-Finlands kulturfond 14.4.

Uppträdde som mannekäng (herrkostymer) vid modemässa i Uleåborg 6.3. Fotoutställningen "Än lever skärgården" med bilder från Västnyland, Åboland och Åland visades i Helsingfors 1-12.1, i Jyväskylä i april, på Åbo slott i maj, i Ekenäs (Museihallen) och i Hässelby slott (Sverige). Tillbringade sommaren med att åka runt i Åbolands och Ålands skärgård för att fotografera och intervjua skärgårdsbor för kommande böcker.

Boken "Nyländsk skärgård" (180 s.) utkom på Holger Schildts förlag 23.10. "Bra kritik för boken i VN" noterar han 5.11 i sin kalender. Deltar med Bez Zilliacus, Karl-Erik Bergman och Ulla-Lena Lundberg i en författarmatiné om skärgårdsliv i Ekenäs 16.11. Hade under året närmare 140 resdagar med bil och båt. Besökte också Österbotten vid årsskiftet för att bekanta sig med området, för en kommande bok.

I ett intyg skrivet av Schildts förlagschef Ola Zweyberg får Kaj Dahl mycket beröm för sitt skärgårdsbokprojekt. Intyget avslutas med orden: "Med tanke på tidsfaktorn vore det enligt min mening av vikt att fotograf Dahl finge möjlighet att föra sitt ambitiösa arbete vidare utan avbrott."

► Kaj Dahls korrespondens med president Kekkonens kansli.

▼ Pressklipp från författarmatiné i Ekenäs 16.11.1975.

salen. Speciell förtjusning väckte Ulla-Lena Lundbergs uppläsning från Kökar hos den del av publiken, som visade sig ha rötter där. Karl-Erik Bergman ombads läsa kärleksdikter.

- Jag älskar ju skärgården kanske mer än någonting annat, för-

fiskade. Trots att han var förlamad i ena armen och benet.

Karl-Erik Bergman är fiskare från norra Åland. Lyckligtvis har han inte kunnat låta bli att teckna ner sina tankar kring fiskarlivet. Han har börjat med dikter och har gett ut tre diktböcker. Men i

dem hon berättade om i händelseläroverket. Olyckor och död har i hög grad drabbat berättarnas familj. Det är svårt nu att fatta att det för mindre än 50 år sedan tog tre dygn att komma till sjukhus med en patient med sprucken blindtarm. Och då var det ju redan för sent.

- Varför skall ni allänningar alltid komma med era patienter när det redan är för sent? Så hade sällskapet välkomnats av läkaren när patienten slutligen kom fram till Åbo. Repliken formulerar bra de dåtida kommunikationerna.

Kampen om liv och bragder på Kökarsören kom också fram. Den olycka Ulla-Lena Lundberg berättade om, har åtminstone jag tidigare hört talas om. Jag har stått där ute och föreställt mig kampen om livet sedan båten gått i kvav i ett brott. Med sina sagesmän har inte varit lika nära anhöriga som Ulla-Lenas, så historien fick nu ännu mera färg och verklighet. Örgubben lämnades denna gång, men övriga letgubbar, som varnade för hårt väder, fick åhörarna ta del av. Utan att vilja gå händelserna i förväg, måste jag erkänna att åtminstone jag väntar mycket på den kommande kökarboken.

Den nyländska skärgården har i många avseenden glömts bort i det nyvaknade litterära skärgårdsintresset. Men i höst har fotograf Kaj Dahl reparerat en del av ska-

En visa om skärgården avnjuts av Bez Zilliacus, Sonja Bergman, Karl-Erik Bergman, Ulla-Lena Lundberg och Kaj Dahl vid författarmatinén i Ekenäs på söndagen. Här avnjuter författarna, förstärkta med Karl-Erik Bergmans fru Sonja, vissångaren Tom Gardberg, som också medverkade vid matinéen.

är har han gett ut en prosabok, vilket varit möjligt tack vare ett

Herr Republikens President Urho Kekkonen
Helsingfors

Med kännedom om Edert intresse för skärgården och dess människor
tar jag mig friheten att översända ett exemplar av min bok
"I Ålands Övärld", som har utkommit i dagarna.

Med mina intervjuer och bilder har jag velat visa någonting av
dagens förhållanden i dessa trakter och skildra hur man lever
just nu i ett av vårt lands utvecklingsområden i samverkan med
en storslagen havenatur.

Kanhända känner Ni på sidorna igen någon bekant från Edra egna
besök i dessa vatten.

Med största högaktning

Kaj Dahl

Författaren Kaj Dahl
Kustövägen 1 G 58
Helsingfors 90

REPUBLIKENS PRESIDENTS Helsingfors den 30.6.1976.
KANSLICHEF

Författaren Kaj Dahl,
Kustövägen 1 G 58, Helsingfors 90.

Republikens President har bett mig förmedla sina varmaste
tack för Er vänliga gåva. Jag tror att han uppskattar boken
och har läst den med stort intresse. Hans tycke för skärgårds-
livet bevisas i det att han omedelbart efter sin ankomst från
Sovjetunionen började planera vistelsen i sin fiskotuga som
befinner sig i Iniö skärgård.

Högaktningsfullt

Kauko Sipponen
Kauko Sipponen

1976

Gjorde några vinterresor till Åbolands skärgård, besökte bla familjen Österman på Brännskär i februari för att få bilder av vinterfiske. Boken "I Ålands övärld" (Holger Schildts, 256 s) utkom på våren. Kaj Dahl skickade ett exemplar till president Urho Kekkonen.

Öppnade i maj en utställning med egna teckningar på Atelier Beckasin i Helsingfors, tillsammans med bröderna Hans och Sven Villiers från Föglö. Fortsatte att dokumentera den Åboländska skärgården. Fotoutställningen "Än lever skärgården" visades på stadsmuseet i Stockholm och sågs av 30 000 personer. Började fotografera Ekenäs stad för en kommande utställning och bildverk.

I efterlämnade papper står att läsa: *"På mitt förslag avgår direktören med pension och den nya är tyvärr inte intresserad att fortsätta samarbeta med mig"*.

1977

Den 27.1 skickade han en arbetsplan för bok om "Borgåbygden, staden och skärgården"; anhöll om "pekuniärt bidrag" från Borgå stad och Borgå landskommun. De sammanlagda kostnaderna för boken hade beräknats till 12 000 mark. Kommunstyrelsen i Borgå landskommun beslöt att stöda projektet med 3 000 mk samt anslog 1 500 mk för en fotoutställning i anslutning till boken. Borgå stads stöd uppgick till samma belopp.

Han började fotodokumentera den östnyländska skärgården för ett kommande tvåspråkigt bildverk. Beviljades 9 000 mk av Ekenäs stad för utställningskostnader och som arbetsstipendium för en representationsutställning om Ekenäs.

Den 2.5.1977 sade han upp sig från Pressfoto där han arbetat som springpojke, kopist, pressfotograf och reklamfotograf sen 1.9.1962. Startade egen fotostudio för reklamfotografering på Skatudden i Helsingfors. Studio Kaj Dahl gjorde en uppskattad företagspresentation av IBM (bildspel) för ett stort internationellt möte i Helsingfors.

Fick Svenska Litteratursällskapets "Falckenska pris" på 2 500 mk för boken "I Ålands övärld" vid utdelningen 5.2.1977. *"En mångsidig skildring av hög klass om människor och deras miljöer i den åländska*

ka skärgården. Boken skildrar i ord och bild och med varm inlevelse en försvinnande kulturmiljö. Dess bild-dokumentation är berömlig."

Intervjuade pensionerade länsmanen Fjalar Jarva i Helsingfors, för kommande bok om spritsmugglingen i skärgården.

1978

Hyrde en stuga på Lillpellinge i Östnyland och fortsatte att fotodokumentera Borgå, Borgå landskommun och den östnyländska skärgården. Rolf Gabrielsson vid Borgåbladet hjälpte till med texter och bandinspelningar.

Både Borgå stad och landskommun har stött projektet finansiellt. Jobbade med material om spritsmugglingen längs sydkusten, samarbetade med Bo Stenström på Åbo Underrättelser som samlade in intervjumaterial. Intervjuade Felix Brunström på Älgö om spritsmugglingen.

1979

Utställningen "Skärgården lever" visades bland annat på Söderlångviks museum, Dragsfjärd 26.6-26.8. Kaj Dahl ställde ut 140 bilder av Ekenäs i stadsbiblioteket. Utställningen fick en mördande kritik i Västra Nyland 19.5, bilderna stämplades som "miserabla". Boken "Småstad – ett bildreportage om Ekenäs" utkom under hösten. Recensionen i VN dominerades av negativa omdömen.

1980

Kaj Dahl med familj flyttar till USA för arbete och studier. VD för familjeföretaget Scandinavian Center Inc. i Kalifornien för att göra PR för finländska exportprodukter i västra USA. Fick ett hedersomnämmande i Finland-Amerika föreningarnas förbunds fototävling i juni. Studerade exportaffärer på distans för "Vientikoulutussäätio" i Helsingfors 13.9.1988-16.5.1981.

1981

Antogs som medlem i Finland-Amerika föreningarnas förbund. Deltog i MTV:s fortbildningskurs i Böle 24-26.3 (ljud, ljus, kamerateknik, manus, regi etc.). Deltog i ett exportseminarium 24-26.11 arrangerat av "Vientikoulutussäätio" i Helsingfors.

Deltog i ett exportchefs seminarium i Helsingfors 14-18.12. Överlämnade allt sitt material för bokverken "Nylands skärgård" och "Småstad" till 100-års jubilerande tidningen Västra Nyland 15.12.

◀ Kaj Dahl fotograferar för Åbolandsboken. Ruben Isaksson vid åromna, Vänö 1975. Foto: Jorma Komulainen. (reprofotograferad av Håkan Eklund, ur Marina Rosenius-Dahls bildarkiv).

Skärgård

Gåvan omfattade ca 2000 negativ från den västnyländska skärgården med motivuppgifter och en mängd färdiga fotokopior samt lika många negativ från Ekenäs.

▼ Pressklipp ur Västra Nyland 15.12.1981

1982

Deltog i fortbildningskurser för exportchefer i Helsingfors 25-29.1 samt 1-5.3. Blev presenterad i en artikel i Kauppalehti (22.3.1982) som VD för marknadsföringsföretaget Scandinavian Center Inc. i USA. Funderade bla som försäljningsrepresentant på provision för Joutseno Pulp i västra USA.

VN fick två böckers bilder i jubelgåva

Det kan man kalla en jubileumspresent och julgåva!

Fotografen Kaj Dahl har skänkt allt sitt material för sina bildböcker Nylands skärgård och Småstad till 100-åriga Västra Nyland. Jubileums-

presenten – som överlämnats nu inför julen – omfattar ca 2.000 negativ från den västnyländska skärgården, med motivuppgifter, en fullständig layout och en mängd färdiga fotokopior, samt ungefär lika många negativ från Ekenäs.

Kaj Dahl började fotografera skärgården för tio år sedan med siktet inställt på en bok. Som barnfödd i Ekenäs känner han skärgården utan och innan:

– Redan som liten kille var jag med om att ro ut till Jusarö och tillbaka. Då lärde man känna varje holme och småningom har man lärt sig hela skärgården utantill.

Resultatet av den fotografiska utforskningen redovisades i en kulturdagsutställning och dokumenterades i boken Nyländsk skärgård som utgavs på Schildts förlag 1975.

Fyra år senare, 1979, gav Ekenäs Tryckeri Ab:s förlag ut Småstad – ett bildreportage om Ekenäs. Skärgårdsserien fick en fortsättning i boken I Ålands övärld, också den utgiven av Schildts.

5000 BILDER AV ÅBOLANDS SKÄRGÅRD

Men det finns mera material i Kaj Dahls gömmor.

Allt i samma veva genomkorsade han Åbolands skärgård och fotograferade den systematiskt hela vägen mellan Bengtskärr och Åland. Materialet omfattar bandinspelade intervjuer med skärgårdsbor, en färdig boklayout och omkring 5.000 negativ.

– Man kan säga att jag har kartlagt hela den här skärgården, som ju är vår verkligt stora och även vår mest kända.

Kaj Dahl skulle gärna göra någonting också av dethär materialet. Men det förefaller dessvärre som om ingen riktigt är intresserad, beklagar han.

SMUGGELHISTORIER

Som en biprodukt av skärgårdsdokumentationen samlade han in ett, som han själv säger, unikt material om förbudslagstiden. Här finns bilder och intervjuer med gubbar som var aktiva med på något sätt under denna sprit smugglingens blomstringstid.

– Man skulle kunna fylla en hel bok med de bästa historierna. Det har ingen gjort förut. Men det är ett digert arbete att ta ut allt från banden.

MINNEN FÖR LIVET

Fem år i stort sett ägnade Kaj Dahl åt fotografering och materialinsamling i Nyland, Åboland och Åland – delvis med stöd av stipendier men också med egna medel som gick åt till månadslånga resor, till fortskaffningsmedel och uppehälle och till råmaterial.

– Visst har det gett stor till-

fredsställelse att ha fått ut tre böcker. Hela arbetet bakom dem har gett minnen för livet.

SATSA SJÄLV FÖRST!

Till unga fotografer som går och drömmer om att få utge egna bildverk ger Kaj Dahl rådet att inte förlita sig på stipendier förrän de har visat upp någonting.

– Man måste satsa själv först, ur egen ficka. Kanske under många år. Sen när man har åstadkommit någonting får förlagen upp ögonen för en och då börjar man få stöd och

kan fortsätta fast hur långt som helst.

Själv låter Kaj Dahl förstå att han inte går vidare på den här linjen (mer än att hans skärgårdsbilder finns med i en cirkulerande utställning). Efter att ha jobbat som aktiv fotograf i 20 år (på Hufvudstadsbladet och Pressfoto, i Pressfotos reklamstudio och sju år i egen studio) är han numera engagerad i en konsultenbyrå som stimulerar företags försäljning med hela landet som verksamhetsområde.

Olle Spring

Över fyratusen negativ, kopior och bildtexter, från Ekenäs och den västnyländska skärgården har Kaj Dahl skänkt som jubileumsgåva till Västra Nyland med fri publiceringsrätt – enligt donators önskan helst i sammanhang som rör skärgårdens och gamla stans bevarande.

January 13, 1983

The fruits of labor

Kaj Dahl and Carroll Rudd enjoy a well-deserved rest on the new deck they built — cooperatively. The second story addition offers a spectacular view of the shoreline. Dahl admires the new jacuzzi he himself installed behind his home in Pacific Palisades. Here, too, Carroll Rudd provided invaluable assistance as consulting architect.

JUST KEEPS ADDING ON

Homeowner does it hi

By JULIET P. SCHOEN
Post Family Editor

Kaj Dahl is sort of like the woman who received a new hand-drawn and then bought an entire

for his house and was so pleased with his accomplishment, he has continued to take on additional projects.

Ordinarily, the idea of embarking on a program of expansion is not one lightly undertaken. Most people

supervised by Carroll Rudd, a professional architect who gave him the kind of do-it-yourself help you can't find in books.

Dahl, an importer, decided to leave his native Finland and move to the United States. He left his family

- ▲ Brentwood Post 13.1.1983
- Borgåbladet 1.9.1978
- Kauppalehti 22.3.1982
- ▼ Boken om Ekenäs utkom hösten 1979.

Kaj Dahl i farten igen:

Nu blir det Borgå skärgård

— HBL 1/9 1978

— Ett jobb av den här typen tar alltid längre tid än beräknat om man vill göra det bra, säger fotograf Kaj Dahl, 33, som i sommar åkt runt i Borgå lk och Borgå för en ny bok.

— Först räknade jag med att klara av arbetet på ett år, men som det nu ser ut kan boken vara klar till julen 1979 — tyvärr måste ju det nödvändiga arbetet för brödfödan klaras av i första hand.

Brödfödan innebär i dag reklamfotografering i en egen ateljé på Skatudden. Men så fort Kaj Dahl får någon tid över åker han ut till en stuga på Lillpellinge han hyrt som bas.

— Dessutom blir det lugnare att fotografera nu i höst när fridsfolket försvinner från skärgården, säger han. Jag måste fotografera under alla årstider för att dokumenteringen skall bli riktig.

Östnyländsk kompensation

Kaj Dahl har tidigare givit ut böckerna Ålands övärld och Ny-ländsk skärgård. På kommande i höst är "Småstad", ett bildreportage från Ekenäs han gjort med hjälp av Henrica Zilliacus.

— I Borgå tyckte man inte om rubriken Nyländsk skärgård på min senaste bok eftersom den i huvudsak behandlade enbart den västnyländska skärgården.

— Det där var naturligtvis ett misstag. Och eftersom jag är lika förtjust i Västnyland som Östnyland — mamma kommer från Ekenäs medan pappa är från Borgå — beslut jag mig för att sätta igång med en bok om Borgånejden.

— Rolf Gabriellson vid Borgå

Kaj Dahl skall skildra Borgåbygdens bild i en ny bok. Här är han själv förevigad på en havsstrand på Emsalö. Foto: Thure Malmberg.

bladet har hjälpt till med texter och bandinspelningar och jobbet har alltså kommit bra igång även om det ännu återstår en hel del. Både Borgå stad och Borgå lk stöder också projektet finansiellt, säger Kaj Dahl.

I sommar har han åkt runt mellan Pellinge, Emsalö och Pöstö och gjort en expedition ut till Söderskär. Han pratar med folk, funderar, läser all tillgänglig litteratur och kommer igen på nytt för att riktigt lära sig känna det landskap han vill skildra.

En skutskeppares liv

En frekvens i den kommande boken som skildrar skutskeppars liv kommer att ha speciellt intresse.

Här har Kaj Dahl under ett års tid följt 75-åriga Evert Johanssons liv i Växås.

— Jag har fotograferat honom under ett års tid, följt med honom till kyrkan och fotograferat honom hemma. Jag har varit på plats när han tillsammans med brodern Kon-

rad satte igång med värutrustningen av deras gemensamma sandskuta Montagne.

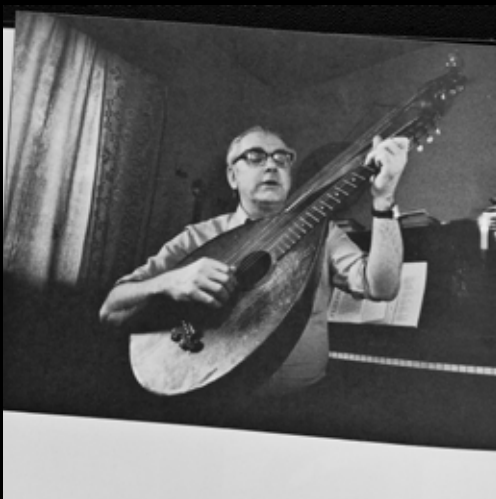
Just nu ligger en massa bilder okopierade på Skatudden — det är ingen brist på motiv i Borgåtrakten och när det jobbet är klart blir det än fler fototurer i öst. Meningen är att verket skall bli i svartvitt, men varken förlag eller tryckeri är än så länge klara.

Smugglarbok kommer?

Kaj Dahl, som för övrigt började sin bana som fotograf hos Hbl och Pressfoto, har också en hel del andra arbeten på gång just nu.

— Jag jobbar med material om spritsmugglingen vid hela kusten i söder och Bo Stenström vid Åbo Underrättelser har samlat in ett omfattande intervju-material för en eventuell bok om Åbolands skärgård, säger han.

Thure Malmberg

Suomalaisviejille palveluyritys Los Angelesiin

— Suomalaiset yritykset eivät ole aina havainneet USA:n vararimman osan. Etelä-Kalifornian mahdollisuudet tuottavissa markkina-alueina, sanoo Los Angelesin vieraanvastaaja perustetun suomalais-yhtiön Scandinavian Centerin toimintajohtaja Kaj Dahl.

Dahl on perustanut yrityksen tarjoamaan monipuolista markkinointipalveluita kotimaassa ohjattaville viejille. — Tarkoituksena on hankkia edustuksia sekä myös välittää yrityskille erilaisia palveluita mm. markkinamarkkinointia. Samoin pyritään tarjo-

maan juridisia palveluita ja hoitamaan tiedotuksen ja PR:n, Dahl kertoo. — Uudessa yrityksessä Dahlin ohella mukana Kallio-Suomen pitkästä kielitoimittajasta vieraanvastaajasta Sven Lillqvist, joka myös on toiminut venäläis-suomalaisena. — Toimintasuunnitelma

meillä on myös suhteellisen suuri näyttötila, jossa voimme esitellä tuotteita ostajille. Pyritään näyttötila on selvä osa, Dahl painottaa. Hän myöntää, että SCI on varsinainen suhteellisen verkkaisen toiminnan kehittämiseen. — On kuitenkin selvää,

— Suomalaiset viejit ovat turhaan pyytäneet USA:n läänin, sanoo Los Angelesissa toimiva Kaj Dahl.

että jo markkina-alueella toimiva palveluyritys pystyy tarjoamaan sinne hakeutuneita suomalaisia viejille merkittävä apua ensimmäinen kynnys ylläpitämiselle.

Kauppalehti
22/3-82

1983

Blev intervjuad i tidningen "Brentwood Post" i Pacific Palisander, Los Angeles, Kalifornien 13.1.1983 när han hade byggt en uteterass med jacuzzi ("Homeowner does it himself – with expert help) med hjälp av en känd arkitekt.

1984

Ensam tillbaka i Helsingfors med ett kraschat äktenskap bakom sig. Körde taxi i Helsingfors; "fick börja från början ..."

1986

Återupptog slutförandet av boken om skärgårdsbor i Åboland som han dokumenterat 1974-76. Materialet stod i princip klart redan 1976, men förlagets Holger Schildts nya chef var inte intresserad av att fortsätta boksamarbetet med Kaj Dahl.

Han påbörjade planeringen av en bok om Finlands herrgårdar.

1987

Boken "I skärgårdshavet" (den finska upplagan hette "Saaristomerellä") utkom i november på Förlagsaktiebolag Frederika. Kaj Dahl påbörjade planeringen av en ny bok om den västnyländska skärgården, han förde bla diskussioner med Henrik Cederlöf om hans deltagande i textmaterialet.

I ett brev från 24.6 skriver C J Gardberg att han nu har ett första förslag på vilka herrgårdar han vill att de skall dokumentera i herrgårdsboken. Listan upptar 52 herrgårdar, de flesta i privat ägo. Gardberg skriver att han skall ta reda på vilka speciella saker som borde fotograferas på de olika gårdarna, *"på många herrgårdar finns någonting speciellt som det skulle vara roligt att visa upp."*

I ett rekommendationsbrev för ett arbetsstipendium angående herrgårdsprojektet daterat 29.9 skriver Museiverkets överdirektör C J Gardberg att *"...Kaj Dahl har för mig presenterat ett projekt som går ut på att under ungefär ett år fotografiskt dokumentera ett femtiotal av landets förmåsta herrgårdar. Jag finner uppgiften mycket välfunnen och värdefull, framförallt emedan dokumentationen skulle ske under en begränsad tidsrymd och på försorg av en enda fotograf."*

1988

Kaj Dahls artikel "Levande skärgård" publicerades i Hbl 19.5. Ställer ut bokbilderna ur sina tre skärgårdsböcker i Helsingfors Sparbankskontor under

två veckor i maj. Fick 48 000 mark i arbetsstipendium av Centralkommissionen för konst för fotodokumentation av Finlands herrgårdar. Körde runt i södra Finland och fotograferade för herrgårdsboken.

1989

Kaj Dahl var med som fotograf när Uffe Johansson hade intervju-audiens hos president Mauno Koivisto.

Ett 15 minuters stillbildsprogram med Kaj Dahls skärgårdsbilder visades i TV-2 (Söndagsöppet) i mars, med musik av Lasse Mårtensson, text av Benedict Zilliacus och med uppläsning av Åke Lidman. Producent för programmet var Keijo Koivula.

Boken "Finländska herrgårdar" (205 s.) utkom på Schildt förlag (2 500 ex) i början av november (380 mk). Den finska upplagan "Suomen kartanoita" gavs ut av Otava. Kaj Dahl stod för bilderna, Carl Jacob Gardberg för textmaterialet. I bokverket presenterades 55 gårdar. Boken låg inför julen på första plats på "Tio-i-topp-listan" för höstens bästsäljare; *"Förlaget Schildts första framgång på länge"*, skrev Hbl.

1990

Utställningen "Herrgårdar i Finland" visades i Grankulla stadshus i januari, på Söderkulla gård 7-18.2, sen stadsbiblioteket i Ekenäs till den 28.2 och sen vidare till många orter i landet.

Kaj Dahl inledde fotodokumentationen av den gamla "Kungsvägen" mellan Åbo och Viborg. Producenten Keijo Koivula och videofotografen Keijo Reini gjorde tillsammans med Kaj Dahl och Carl Jacob Gardberg TV-programmet "Finlands Kungsväg" som visades i Finlands TV i fem avsnitt (sammanlagt 120 min), med början den 16.9.

Kaj Dahl fick Svenska Föreningen Nordens kulturstipendium med en veckas fri vistelse i kulturmedarbetarhuset Berghydden på Söder i Stockholm.

I december donerade han 1500 fotografier till Borgå (tagna för en bok under 1970-talet som inget förlag var intresserad av). Materialet emottas av riksdagsman P-H. Nyman (Borgåbladet 22.12.1990).

► Kaj Dahls bokmanuskript till Åbolandsboken.

i SKÄRGÅRDS HavetMANUSKRIFT

A.

Ett dokument

Skärgården lever sitt eget liv, med en egen rytm, och förändringarna kommer långsamt. Men de kommer ändå, och det som ingen kan något åt är att de gamla skärborna, hur sega de än varit dör, en efter en.

Min bildberättelse från de åboländska utskären ^{har} ~~jag redan för tio år sedan.~~ Idag har tiden lämnat många ^{Sysselsatt mig i Mary or.}

av dem jag mötte då.

En uppräknings är onödig i detta sammanhang. Så blir då denna berättelse i ord och bild ett dokument och ett äreminne över dem som var. Skärgården lever kvar, och minnena i utskären likaså, men det blir svårare och svårare att fånga det förgångna. Mitt dokument är ett försök i den riktningen.

Skärgård

1991

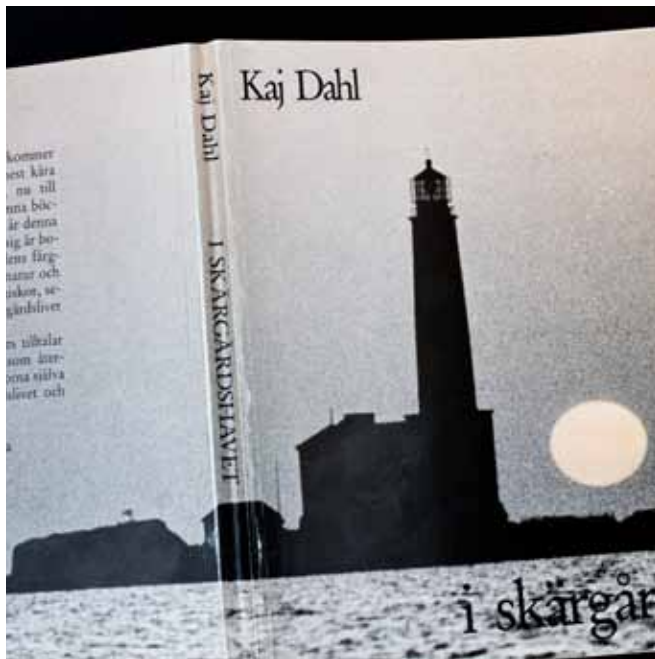
Fotoutställningen "Kungsvägens kulturlandskap" visades på Fokus i Karis 4-16 mars, sedan vidare till många olika ställen. Uppställd som kandidat för Sfp i Helsingfors vid Riksdagsvalet i mars 1991.

Bokverket "Kungsvägen" (text: Carl Jacob Gardberg, foto: Kaj Dahl) kom ut lagom till julförsäljningen. Den svenska upplagan (Schildts) var 2000 ex, den finska (Otava) 4000 ex. Gardberg och Dahl överräckte personligen det första exemplaret av Kungsvägsboken till Sveriges kung Carl XVI Gustav i Stockholm den 13.11, en vecka innan boken kom ut på marknaden.

En presskonferens hade anordnats på initiativ av Tor-Henrik Ekblom som var chef för Finlands turistbyrå i Sverige. Paret Marina Rosenius-Dahl och Kaj Dahl var inbjudna av president Mauno Koivisto på självständighetsfesten 6.12.1991.

► Kaj Dahls fjärde bok utkom i november 1987.

▼ Om fotoutställningen i H:fors, ur tidn. Mellan Nyland 20.5.1988.

► Kaj Dahls artikel i Hbl 19.5.1988.

Kaj Dahl ställer ut

...borde ha en skärgårds-... varje vår. Oersattliga... i skärgården bara för... skorna inte vet hur de ska... anser fotografen Kaj... just nu igen är aktuell... utställning.

...post någon annan har... omfattande fotodoku-... i vår skärgård som...

...23 maj och två veckor... hålls i Hsbs huvudkon-... fannerheimvägen en ut-... omfattande ca 40 origi-... från Dahls tre skär-... er.

...och Mäljö deltar i ut-... med informationsma-

...ingen känner man inte... ansrätten eller också så... den. Allemansrätten... onkret som jag försökt... rna att förstå. Ibland... nts som om jag skulle... mmanskamp. Myndig-... rde känna sitt ansvar... gång kampanjer varje

...y och starkt växande... ör information utgör... a i vår skärgård. Vi... äska dem med inform-... dera språk.
...st utkom Kaj Dahls... i Skärgårdshavet.
...är har utkommit i... och Nylands skär-... också fotodoku-... österbottniska skär-

Vår skär-
gård's största
fotodokumen-
terare Kaj
Dahl ställer
ut original-
bilder från si-
na böcker i
Hsbs huvud-
kontor.

Vanda delade kulturanslag

Kulturnämnden i Vanda fördelade för någon vecka sedan anslag åt föreningar som idkar kulturell verksamhet. Bland dem som fick pengar finns följande svenska eller tvåspråkiga föreningar: Dickursby Ungdomsförening 5 000 mk, Helsing-Tusby Ungdomsförbund 3 500 mk, Helsinge Kyrkobs Unga

Ungdomsförening 4 500 mk, Vanda Ungdomsförening 1 500 mk, Helsingebygdens körförbund 10 000 mk, och Kansanmusikkiseura-Folk-musikseuraksi 5 000 mk.

De ovanstående anslagen är verksamhetsbidrag. På samma möte beviljade kulturnämnden också en låne rad möjligt

3 000 mk, Vanda Arbetarfor-
ening 1 000 mk, Svenska Kvin-
noförbundets lokalavdelning i
Vanda 4 000 mk, Barbakicka
Föreningen för barnkultur
6 000 mk, Svenska Odlingens
Vänner i Helsing 6 000 mk.

På ett tidigare möte bevilja-
de kulturnämnden Helsinge-

Oljemarks vårexpo

Utställningen vid Tolö torg i H:fors kan betraktas som ganska jämn. Sju konstnärer, fyra herrar och tre damer har ställt ut ialles 34 målningar, både oljor, akvareller och guacher. Wiking Forsström har skickligt fångat sol och spänstiga flickor på stranden i "Dams i solen". Men trikflickan i "Sagokog" faller en smula ut ramen. En viss ytlighet kan även skönjas i hans produktion. Georg Engeström är en gedigen konstnär vare sej han målar i olja eller ritar karikatyrer. I "Vinterlandskap i Joutseno 1" har han utmärkt återgett årstidsstämningen. Skada att "Sveaborg" med sina kinnsbaka konturer tyngs ner av ett kompakt moln. Saija Leskinen dras till varma färger, vilket kan vara både positivt och negativt. I "Rosen" tyder den nerglidande tåren — förträfflig detalj — på en känslottytning i moll bakom den glättiga ytan. Elisa Heinen vill skapa en töckenstämning med breda penseldrag, vilka gör ett kylslaget intryck. Men i "Bland björkar" har hon slagit in på den rätta lyriska stigen. Kaarina Kailas akvareller är målade med kvinnlig mjukhet och är över lag angenäma att betrakta. Seppo Salmela har avbildat blommar och mossor. I "På tuvorna" bildar färgerna en harmonisk enhet liksom i "Sommarfönster", där blomsterburken och fönsterramen förefaller överflödiga. Olavi Vaarula har haft fantasin som hjälllake. ds har

Levande skärgård

— Jag vill väcka människorna till insikt om att skärgården inte "bara" är natur. De som känner skärgårdens kultur och traditioner ser också på skärgården på ett annat sätt. De högaktar den och är varsamma då de rör sig i vattnen och tar i land.

Den ursprungliga skärgårdsbefolkningen är en ständigt krympande minoritet, och ansvaret för att skärgården bevaras kan inte läggas på deras axlar.

Ansvaret ligger hos alla de som har sommarstuga, båt eller bara är tillfälliga besökare. Kännedom om skärgårdens färgstarka historia, kultur och traditionella näringar ger en ändrad inställning till skärgården och dess befolkning.

Skärgården lever och är livskraftig, men nu hotas den av allt för intensivt rekreativt bruk. Antalet båtfarare ökar år för år, sommarstugorna blir allt fler och stugbyarna breder ut sig.

Tillfälliga besökare glömmar lätt att det som kallas skärgårdsnatur till största delen är en kulturprodukt, ett resultat av seklers odlar- och röjarmöda. Den fordrar fortlöpande arbete och underhåll. Tanklösa gäster kan göra oersättlig skada.

Skärgårdsborna välkomnar fritidsgäster som uppträder med omdöme.

Turismen behöver den fasta skärgårdsbefolkningen för service och övervakning, och utgör därför ett viktigt tillskott till de traditionella näringarna.

Men det finns en mindre men desto synligare del av skärgårdsbesökarna som väcker irritation.

På disciplinslösa kan skärgårdsborna ge många exempel på hur tjänbart en del tolkar allemansrätten: man tjuvfiskar, vittjar nät, förstör fåglarnas häckning...

Men skärgårdsborna är realistiska: de tror ändå inte på en förbudslinje. Allemansrätten har kommit för att stanna.

Det är bra att landstigning är begränsad under fåglarnas häckningstid, men begränsningen borde också respekteras.

Den unga generationens mot-

debatt

Inför sommarsäsongen kommer här Kaj Dahl, känd naturfotograf och miljövän med några tankeväckande påminnelser om hur man skall röra sig i natur och mark.

taglighet för miljöbetonade värden borde nu tillvaratas. Här gäller det i första hand att aktivera de lärare som ansvarar för miljöundervisningen i grundskolan.

Ett bra sätt att berätta vad allemansrätten går ut på är att ordna utfärder till s.k. naturskolor. De är tillsvidare få, men de blir flera med tiden.

En viktig målgrupp som borde få information om allemansrätten är utlänningarna. De utländska turisterna saknar ofta de mest elementära begrepp om allemansrätten.

De vet inte — inte många finländare heller för den delen — att eld inte får göras upp utan lov av markägaren, att buskar och träd inte får huggas eller att man får fiska fritt var som helst. För att turismen inte skall bli av ondo krävs skärgårdsvett och kännedom om t.ex. allemansrätten.

Få känner till att Ålands allemansrätt skiljer sig från den som gäller i det övriga Finland.

Myndigheterna borde aktivt gå ut med information om skärgården och redan i skolorna borde miljöfostran ingå som en naturlig del av undervisningen. Också utländska gäster borde få aktiv information om hur man rör sig i skärgården.

Naturvårdsorganisationer, båtsammanslutningar och turistsektorn är viktiga länkar i informationsarbetet.

Vår jord blir fattigare för varje dag. Arter utrotas i allt snabbare takt. Skogar, sjöar och kulturlandskapet — vår livsmiljö utarmas och förstörs. Ren luft och rent vatten är inte längre självklara rättigheter. Dem måste vi kämpa för.

Två av tre finländare oroar sig nu över miljöförstörelsen. Allt fler är också villiga att bidra till att hejda den.

För en ökad information och kunskap om naturen kan man t.ex. bli medlem i den finlands-svenska riksorganisationen för naturskydd och miljövård. Natur och miljö rf har 19 lokalföreningar, som täcker s.g.s. hela kust- och skärgårdsområdet.

NoM arbetar både med informationspridning och med konkreta naturvårdsfrågor.

Som tema för sin verksamhet detta år har NoM valt havet och kustvattnen, som mår långt ifrån så bra som många utlåtanden låter påskina. Hotet mot skärgården och kustvattnen är många och svåra. Men många problem kan lösas eller minskas genom information och hänsynstagande. Mycket beror på den enskilda människans handlande.

Natur och Miljö ger information om aktuella miljöfrågor i medlemstidningen Finlands Natur.

Det behövs information och åter information om dagens skärgårdssamhälle med dess service, förmåner och miljö.

Skärgården kunde också säkert i framtiden bli en plats där stressade stadsbor kunde satsa på olika skärgårdsföretag, och på detta sätt föra vidare traditionerna för en "Levande skärgård."

Kaj Dahl

I storm och mörker:

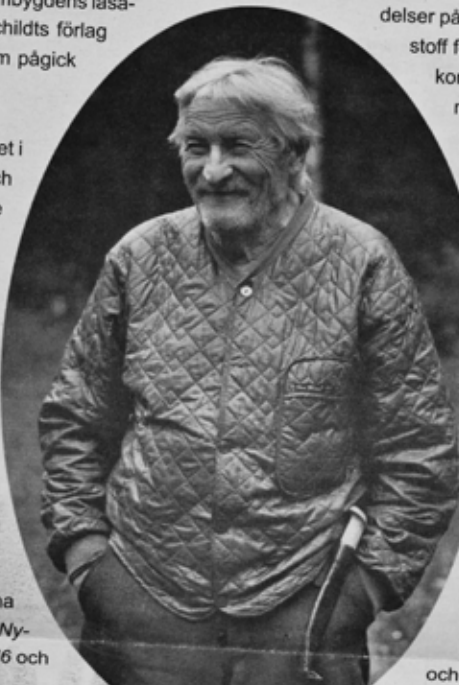
Kaj Dahl ger ut en bok om spritsmugglingen

Fotograf Kaj Dahl som är känd för Hembygdens läsare kommer inkommande vår att på Schildts förlag ge ut en bok om spritsmugglingen som pågick under förbudslagstiden i skärgården.

Kaj Dahl rörde sig på 1970-talet mycket i den västnyländska, åboländska och åländska skärgården och då besökte han holmar och skärgårdshemman. Här träffade han många fiskare och andra skärbor och då passade han på att använda sin kamera och dokumentera så mycket som möjligt om en speciell livsstil som var utdöende.

Jag insåg att det kanske skulle vara lättare att förstå mina bilder om jag kombinerade dem med de historier som folk berättade, säger Kaj Dahl.

Han började alltså bilda intervjuerna och med tiden utkom faktiskt tre böcker Ny-ländsk skärgård 1975, Ålands övärld 1976 och I skärgårdshavet 1987.

delser på spritsmugglingens område. Det fanns alltså stoff för en bok om spritsmuggling. Förbudslagen kom 1919 och då ökade efterfrågan på sprit men samtidigt skärptes även övervakningen.

Många små skärgårds- och fiskehemman kunde dryga ut hushållskassan med hjälp av spritsmuggling.

Dahl säger att spritsmugglingen och handeln var välorganiserad också efter det att förbudslagen upphävdes men spritsmugglingen fortsatte t.o.m. in på 1960-talet.

Boken kommer säkert att bli en intressant läsning för alla båt- och skärgårdsvänner. Spritsmugglingen är en speciell sorts kultur som inte tidigare dokumenterats i någon större utsträckning.

Författaren efterlyser mera bildmaterial och den som har bilder från den här tiden kan

inlämna besökare glämnar lätt att skärgårdsnaturen till största delen är en kulturprodukt, ett resultat av seklers odlar- och röjarmöda. Tanklösa gäster kan lätt gör oersättlig skada, anser Kaj Dahl.

Kaj Dahls skärgårdsbilder collage i Söndagsöppet

□ Kaj Dahl kan tre skärgårdar – den nyländska, åländska och den åboländska. Han har kommit ut med tre böcker om skärgårdsliv – I nyländsk skärgård, I Ålands övärld och Skärgårdshavet.

Nu gör han en ny inläggning. Tillsammans med Söndagsöppets Kajo Kivela har han gjort en bildserie för TV. Till musik av Lasse Mårtenson, text av Benedict Zilliacus och med uppläsning av Åke Lindman.

□ Resultatet blir ett 15 minuter långt städbildprogram baserat på Kaj Dahls svartvita bilder. Och avikten är naturligtvis att påverka. Eller som Kaj Dahl själv säger:

– Kan man vicka intresse för skärgården, öka förståelsen för

skärgårdens egen kultur, då kanske fler börjar sätta värde på naturen.

□ Kaj Dahls intresse för skärgården är av gammalt datum. Men idén att dokumentera skärgårdslivet kom som en ganska naturlig etapp på yrkesfotografens bana.

– När man nått en viss yrkes-skicklighet vill man testa om man klarar det "de stora pojkarna" gör, säger Kaj Dahl. Vilket motiv man väljer har förstås ett samband med det personliga intresset.

Kaj Dahl vill inte påstå att han kan den finländska skärgården på sina fem fingrar. Han hade t.ex. aldrig varit på Åland innan Ålandsprojektet före honom dit. Men han är van orienterade och

har rört sig i skärgården en hel del. När han letade rätt på "sitt projekt" föll Nicksarna därför ganska naturligt på skärgårdsvärkligheten.

– Jag läste böcker och tidningar och gjorde anteckningar om vem som bodde var, minns han. Jag visste att jag inte kunde behandla allt. Det blev tonvikt på vissa områden.

Lagfiske och fågelkytte stod t.ex. i centrum i den finländska boken, bildberättelsen om nyländsk skärgårdsliv kom att lyfta fram bl.a. ryssfiske och lambrevbärrarnas arbetsmöjligheter.

□ Böckerna – alla tre – kom ut i mitten av 70-talet. Sen dess har Kaj Dahl då och då undrat om han inte kunde utnyttja bildhögarna som en i retur från slätteriet på något vettigt sätt.

Och nu är det alltså gjort.

□ Bildberättelsen för TV kom till så att Kaj Dahl radade ut de hundratals bilderna på golvet och sammanställde en alldeles ny helhet av det tidigare använda materialet.

– Jag är nöjd att Lasse Mårtenson lände på idén säger han glatt. Det var mycket tack vare hans intresse projektet kunde förverkligas. När han var vidtaland var det ganska lätt att locka med Benedict Zilliacus och Åke Lindman.

□ På senare tid har Kaj Dahl faktiskt rört sig mera på landbacken. I somras fotograferade han herrgårdar för bildverket Finländska herrgårdar med text av Carl-Johan Gardberg, som kommer ut i höst.

TV-2 söndag 16.00

Onsdag: I TV 2 sänds ett engelskt naturprogram kallat *Elefanternas gräns*. I Twan är det dags för filmen *Hot Rock* med Robert Redford och George Segal i huvudrollerna. Jag har inte sett filmen i fråga förut, men har hört att den är både rolig och bra. MTV:s serie *Jag tar Manhattan* har jag bara sett ett avsnitt av tills vidare, men jag kan inte hjälpa att den verkar tråkig.

Torsdag: Skärtsdagens programutbud verkar lovande. I Ettan sänds ett program *Vilken Everet Taube* med den berömda trubadurens vior. I Tvän är det dags för *Schwarzwaldklubben* och efter de finiska TV-nyheterna *Aksella Tivden*. För den som vill hålla sig till det kulturella gäller det att hänga kvar i Ettan och se dokumentet om *Ella Erönen*, färgstark skådespelerska. Fortfarande i Ettan sänds *War Requiem*, en film där det ingår praktiskt taget bara musik. Det är ett verk av den brittiske kompositören *Benjamin Britten* och i det skådespelet en 25-årig engelsk poets liv och upplevelser i kriget.

Frederick: Eftersom detta är långfredag ingår det en hel del religiösa program i programutbudet. I Ettan sänds på morgonen en *gudstjänst på finska* och mitt på dagen en *långfredagsmeditation* på svenska. *Vid Kristi kors*. *Sagan om Ivar Solan* sänds i repris i Ettan omedelbart efter meditationen. En lite annorlunda gudstjänstmusik bjöds det på i TV 2 där den spanske tenoren *José Carreras* sjunger en kreolisk mässa. På eftermiddagen sänds programmet *Flyktningarna från Petersburg*, ett dokument om en släkt som drog ut. På kvällen i Ettan sänds senare på kvällen *Bernardus hus*, en pjäs av Lorca som för ett tiotal år sedan också uppfördes som ballett på nationaloperan i Helsingfors.

Lördag: I Tvän sänds det fjärde avsnittet av den amerikanska serien om äldre, *Äldrandet, livets hemlighet*. I Ettan är det dags för *Everet Taubes vior* i *Bo Anderssons* och *Ben-ny Tornroos* tolkningar. Det är en tid sedan jag såg filmen *Exodus* som sänds som sista program i Tvän så det vore kanske dags att se den på nytt. Ett annat alternativ är påsknattemusiken från Uppsalakatedralen i TV 1.

Söndag: På söndagen sänds en tecknad film *Insekternas filmstud*, för hela familjen i TV 2. På kvällen är det dags för en *svängning med Europa Cup* i latinamerikanisk dans. *Old!* i Ettan får vi bekanta oss med författarinnan *Virginia Woolf* i serien *En stor författare*. I TV 4 sänds programmet *Du måste förstå att jag åldras*. *Fantomen* som handlar om Toffe, sju år, Strax efteråt sänds programmet *Cirkus Scott 1988* med lindansare, spökejor och elefanter på programmet.

Skärgården lever och är livskraftig, men hotas av alltför intensivt rekreationbruk.

2000

Jobbade med materialet till smugglingsboken.

2001

Illustrerade Svenska folkskolans vänners nya sångbok som utkom lagom till den stora finlands-svenska sång- och musikfesten i Esbo under försommaren.

Förlagsredaktören Joachim Mickwitz på Schildts förlag Ab gav i ett rekommendationsbrev den 21.11 ett positivt utlåtande angående fotografen Kaj Dahls projekt "Spritsmuggling i skärgården under förbudslagstiden". Enligt en preliminär överenskommelse planeras boken utkomma våren 2003.

2002

Kaj Dahl hade största delen av textmaterialet till spritsmugglarboken klart i juli. Läste korrektur i september. Jobbade med bildmaterialet under hösten och vintern. Tecken på att hälsan börjar svikta.

2003

Korresponderade i januari med Yngvar och Rafael Wikström angående bildmaterial från Korpo, bla om Mäkeläs vidunderliga flygsläde, för spritsmugglarboken.

Kaj Dahl avled (i cancer) 21.2.2003 på Maria sjukhus i Helsingfors, 57 år gammal. Ulf Johanson skrev en minnesruna i Hbl 12.3.2003 och i SFV-Kalendern 2003. Tom Sandström skrev en minnesruna i "Hembygden" 15.4.2003.

Under försommaren utkom hans sista bok "Smugglare i skärgården" (Schildts, 159 s.). Den svenska upplagan hade tryckts i 2000 och den finska i 2222 exemplar och "kommit i lager 7.7.2003", enligt ett intyg till dödsboet daterat 18.8.2003. ♦

◀ Ovan: Pressklipp ur Hembygden 2002. Nedan: Artikel ur Radio och TV i veckan 20 - 26.3. 1989.

▶ Ovan: Västra Nyland, november 1991. Nedan: Hbl 12.3.2003.

